

Asia: VN/23753/2021

Lausuntopyyntö sosiaalisen luototuksen uudistamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue esittää lausuntonaan seuraavaa:

Pohjois-Pohjanmaan tulevan hyvinvointialueen alueella sosiaalinen luototus on ollut käytössä ainoastaan yhdessä kunnassa eli Oulun kaupungissa. Viimeksi sosiaalisen luoton soveltamisohjeita on Oulun kaupungissa päivitetty vuonna 2021. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen lausunto pohjautuu kokemuksiin sosiaalisen luoton käytöstä Oulun kaupungissa sekä Oulun kaupungin antamaan lausuntoon sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta. Oulun kaupungin asukasmäärä vastaa n. 50% Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen asukasmäärästä. Sosiaalisen luototuksen vaikuttavuusperusteisuudesta ei ole Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella juurikaan kokemusta, vaan vaikuttavuus perustuu lähinnä yksittäisten asiakkaiden tilanteisiin.

Sosiaalisen luoton käyttö ja resursointi

Esitys kaikkienensa asettaa merkittäviä velvoitteita sosiaalihuollon viranhaltijoille. Ehdotetun 4 §:n 4 momentin mukaan viranhaltijan olisi varmistettava siitä, että luotonhakija on ymmärtänyt luotonsaamiselle asetettavat ehdot ja sen myöntämisestä seuraavat velvoitteet. Viranhaltijalla olisi erityinen velvollisuus varmistua siitä, että myös toimintakyvyltään rajoittunut henkilö on ymmärtänyt asetettavat ehdot ja velvoitteet. Sosiaalityöntekijä ei voi arvioida henkilön oikeustoimikelpoisuutta, vaan se on lääkärin tehtävä. Näin ollen varmistaminen vaatisi myös lääkärinlausuntoa, joka lisää terveydenhuollon resurssitarvetta. Edelleen lääkärin työpanosta vaatii arviointi siitä, että velallisen maksukyky olisi pysyvästi heikentynyt työkyvyn pysyvän alentumisen vuoksi.

Ehdotetun tyyppinen talous- ja velkaneuvonta ei ole sosiaalihuollon ydintehtävä eikä sosiaalihuollon ammattihenkilöillä ole koulutuksensa puolesta tähän riittävää osaamista. Tämä tarkoittaisi riskejä asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta. Esityksessä ehdotetaan laajentaa talous- ja velkaneuvonta sosiaalityön perustehtäväksi, tämä on kuitenkin erillinen palvelu, joka vaatii erityistä osaamista.

Hallituksen esityksen sivulla 6 on perusteltu siirtymäsäännöstä (ehdotettu 13 §), joka kuitenkin puuttuu ehdotetusta lakitekstistä. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen mukaan on ongelmallista, että hyvinvointialue käyttää merkittävässä määrin resursseja voimassa olevien sosiaalisten luottojen hoitamiseen, mutta luottojen takaisinmaksut tilitetään ilman korvausta kunnille. Toisin sanoen hyvinvointialue tekee työn kunnan puolesta.

Hallituksen esityksen mukaan luottotappiot ovat jääneet pieniksi ja sosiaalisen luoton korkotuotot ovat kattaneet luottotappiot. Oulun kaupungin selvityksen mukaan luottotappioiden määrä on merkittävä. Irtisanotuista ja perintään siirtyneistä luotoista on saatu perittyä noin 30 %, loput

jäävät luottotappioiksi kunnille. Myöskään korkotuottoa ei ole kertynyt, koska viitekorko on ollut pitkään 0 %.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue yhtyy Oulun kaupungin näkemykseen siitä, että on kohtuutonta, että viranomaisen joutuu maksamaan 260 euron oikeudenkäyntimaksun hallintoriitahakemuksen käsittelystä hallinto-oikeudessa. Hallintoriitahakemus joudutaan tekemään tilanteessa

jossa hyvinvointialueen luotonsaajaan kohdistamat perintätoimet eivät olisi johtaneet luoton takaisinmaksuun. Saadakseen sosiaalisen luoton takaisinperintää koskevassa asiassa täytäntöönpanokelpoisen päätöksen, hyvinvointialueen olisi haettava maksamatta olevaa saatavaa hallintoriitaitse

hallinto-oikeudessa. Asian saattaminen hallinto-oikeuden käsiteltäväksi johtuisi siis luotonsaajan takaisinmaksun laiminlyönnistä ja tästä syystä tuomioistuinmaksulaissa sosiaalista luottoa koskeva hallintoriita-asia tulisi säätää maksuttomaksi.

Koska Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella Oulun kaupunki on ollut ainoa kunta, joka on myöntänyt sosiaalista luottoa, tehtävän käynnistäminen koko hyvinvointialueella vaatisi merkittävää taloudellista ja henkilöresurssia, esim. henkilöstön kouluttaminen, sopivan tietojärjestelmän ja perinnästä vastaavan toimittajan kilpailuttajan ja hankkiminen mikäli sosiaalisesta luotosta tulisi lakisääteinen tehtävä. Sosiaalisen luoton vaikuttavuuden suhteuttaminen resursseihin eivät ole tasapainossa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue näkee sosiaalisen luoton hyvänä sosiaalityön välineenä tulevaisuudessa, mutta ei tässä vaiheessa kannata hallituksen esitystä sosiaalisen luoton muuttamisesta lakisääteiseksi palveluksi. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue esittää lausuntonaan, että sosiaalisen luoton ottaminen osaksi hyvinvointialueen sosiaalihuollon palvelukokonaisuutta pitäisi jättää tässä vaiheessa hyvinvointialueen harkittavaksi ja hyvinvointialue kannattaa siirtymäaika. Tällä hetkellä rinnakkaista palvelua tarjoaa esimerkiksi Takuusäätiö ja lisäksi talous- ja velkaneuvontaa voidaan hyödyntää velkojen uudelleen järjestelyssä. Sen sijaan sosiaalityössä tulee huomioida entistä paremmin taloussosiaalityön kehittäminen, jonka tavoitteena on asiakkaan taloudellisen toimintakykyisyyden vahvistaminen

Mämmi-Laukka Leena
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue